

Frunză verde bob de linte
 Descunună-mă părinte
 Că de când m-am cununat
 Eu, mămucă n-am lucrat
 Fără cât te-am blestemat.
 Cu cine m-am cununat
 Cu propteaua de la gard
 Și cu mutu de la sat.
 Nu te pot descununa
 Că mi-oi pierde popia.
 Cununa este la mine
 Ochii, capu sunt la tine
 Că n-ai luat seama bine
 Cu cine-ai venit la mine.

36A

*Oh, my sweet and
 green duckweed
 Father, please have
 me unwed!
 Since the moment
 I got married
 Mum, I had no time
 to work
 All I could do is
 curse thee
 Cause I married so badly
 Fence's buttress
 is my man
 Be a fool, that's all he can
 Do. "Oh, but I cannot
 unwed thee
 Cause I'd loose my saint
 priesthood
 The ring, it is I who gave
 it to thee
 But thy eyes and head
 are good
 Thus, it's not at all
 my sin
 Since you came to me
 with him.*

36B

(Oh, my sweet and
 green duckweed
 Father, please have

Texte folclorice de Crăciun

Fără îndoială, colindatul este datina agrară românească cea mai importantă prin întindere geografică în întreg spațiul nostru național, prin complexitate, bogăție și varietate și prin rezistență în timp din vremuri imemorabile până în zilele noastre.

În comunitățile rurale tradiționale, la colindat – un veritabil spectacol muzical-literar, coregrafic și teatral, cu profund caracter magico-ritual și ceremonial – lua parte, direct sau indirect, toată suflarea satului: *De la cel cu țâța-n gură/ Pân-la cel cu barba sură*. Fiecare segment de vârstă avea locul și rolul său bine precizate de normele nescrise ale tradiției și se manifesta de o manieră specifică. Participarea cea mai activă, mai cuprinzătoare din punct de vedere numeric și mai intensă din punct de vedere emoțional și ritual-ceremonial o aveau *copiii mărișori*, feciorașii de 11-14 ani, care se pregăteau să intre în rândurile feciorilor, și *feciorii* organizați bine în cete sau rânduri de colindători.

Colindatul adevărat sau propriu-zis, în cadrul căruia se respectau cu strictețe toate prescripțiile tradiționale privind desfășurarea scenariului, repertoriul de colinde și urări precum și întregul ritual al datinei, era practicat de cetele de feciori, una sau mai multe în fiecare localitate rurală, după mărimea ei, cete care colindau toate fetele intrate în joc și considerate, de acum, a fi pregătite de măritat.

Datorită existenței cetei feciorilor, colindatul, împreună cu alte obiceiuri tradiționale cum au fost jocul duminical, clăcile și șezătorile, s-a menținut viu până în a doua jumătate a secolului al XX-lea, după cooperativizarea agriculturii, acțiune politică cu profunde implicații sociale și economice prin care gospodăria țărănească individuală a fost distrusă, ceea ce a determinat plecarea tineretului în căutare de lucru în mediul urban și, ca urmare, n-a mai fost cine să preia și să continue tradiția înaintașilor nici în domeniul culturii populare, căci lanțul continuității dintre generații a fost rupt brutal.

Ca timp, colindatul cetei feciorilor ținea câteva săptămâni – de la 15 noiembrie, când începe postul Crăciunului, sau 6 decembrie, Sânicosară, până după Crăciun – și cuprindea: *pregătirea, desfășurarea și încheierea datinei*.

În practica colindatului din teritoriile românești intracarpătice, denumite cu toponimul general Transilvania, se foloseau și se mai folosesc încă, în unele zone, două categorii de texte folclorice: colindele, piese poetice în care se îmbină idila și cântecul povestitor, cântate numai în grup, cu sau fără acompaniament instrumental, și mulțămitele sau urările, texte ritual-ceremoniale, declamate individual după terminarea cântării colindelor. Atât colindele, cât și mulțămitele sunt texte augurale ce exprimă idealul de fericire al celui colindat. (Caraman, p. 174)

Mulțămitele sau urările, texte cu funcții aproape identice în colindat, sunt de trei feluri: (vezi Caraman, p. 145-169)

Urările-finaluri de colinde se prezintă ca niște formule stereotipe compuse din 2-4 versuri legate numai formal de colinde, care pot migra ușor de la o colindă la alta, fiindcă sunt versuri călătoare. Nu au nici o legătură de conținut cu textul colindei și apar foarte rar pentru că nu sunt impuse de tradiție.

Urările de mulțumire sau *mulțămitele* sunt texte independente de colinde, care se declamă individual de către un colindător mai dotat și mai priceput, după ce cântarea colindei s-a terminat. Aceste mulțămite conțin un însemnat număr de motive tematice prin care se reconstituie atmosfera de sărbătoare proprie mediului folcloric în perioada Crăciunului, se dezvăluie relațiile ritual-ceremoniale dintre officianți (colindători) și destinatari (colindați) și aspirațiile lor comune; din ele descoperim formulele verbale, gesturile și obiectele cu funcție magico-rituală și ceremonială prezente în desfășurarea datinei și, de asemenea, intuim câte ceva din mentalitatea, credințele și comportamentul strămoșilor noștri, cei care au trăit în vremea când se mai credea în rostul actelor rituale și în marea putere a magicului, pe care se sprijineau pentru a-și realiza aspirațiile de viață fericită, îmbelșugată și lungă, bazată pe un optimism viguros, pe muncă spornică și pe ajutorul Divinității, dobândit prin sacrificii.

Mulțămita, urarea sau starostea colacului este orația performată în cadrul colindatului cetei feciorilor, care colindă toate fetele fecioare din sat. Pentru a putea să prezentăm cât mai clar stărostitul colacului facem o scurtă abatere de la mersul discuției noastre, prin care intenționăm să pregătim buna înțelegere a aceluia moment crucial al colindatului cetei feciorilor.

Declamarea mulțămitelor la colindă și la colac trebuie pusă în legătură cu darurile solicitate mereu de colindători și oferite permanent de către gazdele colindate.

Darul este un act magic cu forță simbolică, fiind în stare să transmită mesaje, acționând “asupra conștientului, dar și asupra inconștientului (prin conexiunile simbolice pe care le operează), influențând intențiile reacțiile omului”. (Văduva, p. 50) În contextul colindatului, officianții sunt mesagerii lumii ideale, pe care, virtual, o aduc în fiecare casă. Ca imagine-mesaj a lumii fericirii, colinda este un dar spiritual deosebit pentru care se dau recompense materiale solilor. La rândul lor, officianții sau solii oferă prin “mulțămite” un contra-dar la darurile primite. (Văduva, p. 89). Acesta este un moment deosebit al existenței. Când distanța dintre cele două lumi se micșorează. Acuma Divinitatea prinde trup și împreună cu “sfînți populari” – Sf . Petru, de pildă – coboară să-i cerceteze și să-i cunoască direct pe oameni, ca în colinda *Bogatul și săracul* (Brătulescu, tip 155). Această apropiere o simt deopotrivă officianții și destinatarii colindelor. Cântate la fereastră, la ușă sau în casă, colindele dedicate gazdelor se înalță la cer: *Noi colinda o gătam / Și la ceri o rădicăm*.

“Darurile se îndreaptă tot spre cer prin colindători, care au rolul de mediator în oferirea darului destinat Divinității”. (Văduva, p. 113)

În scenariul colindatului, textul mulțămitei la colac începe să fie declamat după ce colindătorii au intrat în casă și au fost poftiți să ia loc la

me unwed!
 Since the moment I
 got married
 Mum, I couldn't work
 at all
 All I did was curse you
 Because of the one
 I married.
 He's like the buttress of
 a fence
 And he's the fool of the
 village, too.
 I cannot unwed you
 Because I would lose my
 priesthood
 It is I who married you
 But it's you that had eyes
 for him
 Since you didn't
 pay attention
 To the man with whom
 you came to me.)

37

Căpitane Solomoane
 Slobozi-mă din cătane
 Să mai prind plugu
 de coarne.
 De când de-acasă
 am plecat,
 Pită caldă n-am mâncat
 Numai prifont nesărat
 Cu picioru frământat.
 Las' să vadă orișicine
 Cătana cât îi de bine;
 Las' să vadă măcar care
 Cătana ce plată are:
 Trei pitule pă cinci zile
 Apoi trăiești, măi copile.

(De la Vasile Ceh, 25 ani)

37A

*Oh, you, captain Salomon
 Let me go away from
 the army
 'Cause I long to work
 my land
 Ever since I left my home*

*Haven't had warm bread
at hand
Only had unsalted food
That was touched by others' foot
Just let anybody see
That the army's not
for me
Just let everybody know
How much money
soldiers owe
A few nickels once a week
And all of us have this to
live with.*

(From Vasile Ceh, 25
years old)

37B

(Oh, you,
captain Salomon
Let me go away from
the army
So as to catch the bull by
its horns once again
'Cause ever since I left
my home
Haven't eaten any warm
bread at all
But only unsalted food
Made not by hand, but
with the foot
Let everyone else see
How swell can be
the army
Just let everybody know
How much a soldier earns
Three nickels every
five days
And that's how we
children live.)

38

Pe granița rusului
Nici un fir de iarbă nu-i
Numai grădina de fagi
Și morminte de soldați;
Numai grădină cu flori
Și morminte de feciori,

masa anume pregătită. În mod obișnuit, bărbatul casei îi servește cu pălincă sau cu vin. Având paharul plin înainte și colacul rândului de colindători anume pregătit și înstruțat, pe masă, un colindător mai priceput, mai ales drăguțul fetei, spune povestea pâinii. Se relatează narativ tehnica tradițională a cultivării și prelucrării grâului, de la alegerea terenului, la arat și semănat și până la scoaterea colacului din cuptor. Mulțămита colacului seamănă izbitor cu poezia *Plugușorului*, fiind și aceasta o poveste versificată a pâinii.

Cel care a recitat mulțămита are onoarea de a face începerea rituală a colacului stărostit. Cu un cuțit anume purtat cu sine, feciorul execută o tăietură de formă prismatică în partea de jos a colacului, ca semn că acest obiect ritualic a fost stărostit de un rând de colindători și nu mai poate fi prezentat și altuia. În unele sate, bucata încrestată era scoasă și consumată în comun, în altele nu. Este cu puțință ca în vechime întreg colacul să fi fost consumat pe loc de ceată și de căseni sau, mai târziu, la ospățul ritual care se organiza după încheierea colindatului, fiindcă există o prescripție tradițională ca orice manifestare comună să se încheie cu o comuniune de tip ospăț.

Desfășurarea datinei continuă cu un dialog între staroste și fata colindată. Feciorul care stărostea, adesea chiar drăguțul fetei, adresa tinerei o *închinare* (orație specială), care, uneori avea conținutul unei orații a băuturii, prin care îi ura fericire, dragoste împreună ca în rai și sănătate, iar la sfârșit o provoca să-i răspundă, ceea ce, după tradiție, era o obligație a fetei. Ea răspundea printr-o închinare specifică fetelor în care lăuda pe feciori și pe staroste. Ceata lua loc la masă și era servită cu băutură, prăjituri și alte mâncăruri specifice sărbătorii Crăciunului: carne, cârnați și piroște (sarmale). În casele unde spațiul permitea, muzicanții cântau și feciorii jucau fetele și nevestele tinere prezente. Mult nu zăboveau, fiindcă trebuia să colinde toate casele cu fete fecioare din sat. Dacă la intrare în casă ceata cânta colinda *Noi băgăm corindan casă*, la încheierea ceremonialului se cânta *De la masă ne sculam*. Ca încheiere a acestor sumare observații ne permitem a reproduce câteva texte aparținând fiecărei grupe de creații folclorice de Crăciun, lăsând la o parte cântecele de stea și textele umblatului cu Turca, ce au un statut cu totul aparte.

Glosar de texte

bai – necaz, neajuns
băniță – bănică, plantă erbacee din flora spontană, cu flori albastre, rar, albe
ceata feciorilor – instituție sătească tradițională, nesubordonată oficialităților de nici un fel, în sarcina căreia se afla organizarea manifestărilor spirituale colective ale tineretului: jocul duminical, colindatul, șezătoarea etc.
ciucur – ciucur, ornament din fire de mătase, lână sau bumbac
coconiță – fată fecioară
cota – a căuta

cotâng – copilandru, băiețandru
fărină – făină
iagă – sticlă
îmblăți – a treiera
înstruțat – împodobit
legădi – a (se) mulțumi
otălău (otelo) – hibrid local de vie
oticău – cană de lemn sau metal de luat uiumul la moară
partă – panglică, cingătoare împodobită
poprică – boia iute
prăbăli – a încerca
struț – buchet de flori, de pene, purtat ca podoabă
târnaș, târnaș – prispă
turmăță – pleavă
uiagă – v. iagă

Bibliografie:

1. Bilțiu Pamfil, Pop Gheorghe Gh.: “*Sculați, sculați, boieri mari!*” Colinde din județul Maramureș, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996
2. Bilțiu Pamfil, Bilțiu Maria: *Folclor din Țara Maramureșului*, vol. I, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2005
3. Brătulescu Monica: *Colinda românească*, Editura Minerva, București, 1981
4. Caraman Petru: *Colindatul la români, slavi și alte popoare. Studiu de folclor comparat*, Editura Minerva, București, 1983
5. *Memoria Ethnologica*, Revistă de patrimoniu și memorie culturală Centrul Creației Populare Maramureș, Baia Mare – An III, nr. 8-9, iulie-decembrie 2003; An IV, nr. 11-13, iulie-decembrie 2004
6. Mocanu Augustin, *Pe cel deal cu dorurile – folclor poetic din județele Maramureș și Sălaj* – Editura Caiete Silvane, Zalău, 2001
7. Mocanu Augustin, *Frumos, gazdă, mulțămim* (despre mulțămite), în *Memoria Ethnologica*, An II, nr. 8-9, iulie – decembrie 2003, p. 938-943
8. Pop Dumitru, *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, 1978 = Pop D.
9. Pop Mihai, *Obiceiuri tradiționale românești*, Editura Univers, București, 1999 = Pop M.
10. Văduva Ofelia, *Magia Darului*, Editura Enciclopedică, București, 1997

Storăștitul colacului, 2005, foto: Felician Săteanu

Vai, săracii părinții
 Cum își așteaptă pruncii
 Zi și noapte stau în poartă
 Nu-i nădejde
 să se-ntoarcă.

(De la Ioan Deac, 29 ani)

38A

*At the Russian border
 there's
 Not one single leave
 of grass
 But only that old
 beech garden
 And so many
 a soldiers' tomb
 Only a garden full
 of flowers
 And so many a
 youngsters' tomb
 Oh, ye, poor old
 parents waiting
 For your children to
 come home
 You wait every night
 and day
 When all that's left of
 them is clay.*

(From Ioan Deac, 29 years old)

38B

(At the Russian border there's
 Not one single leave of grass
 But only that old beech garden
 And a lot of soldiers' tombs
 Only a garden full of flowers
 And a lot of young men's tombs
 Oh, you, poor parents
 Waiting for your children to come home